

Til beslutningsforslag nr. B 36. Betænkning afgivet af uddannelsesudvalget den 30. april 1986

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesløn

[af Erling Olsen (S) m.fl.]

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Udvalget har endvidere modtaget mundtlig henvendelse fra Dansk Journalistforbund.

Herefter indstiller et *mindretal* (det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) forslaget til *forkastelse* ved 2. (sidste) behandling.

Mindretallet er enig med forslagsstillerne i, at en reform af uddannelsesstøtten er hårdt tiltrængt, ikke mindst fordi den nuværende ordning er bygget op efter nogle efter mindretallets opfattelse uretfærdige principper. Samtidig deler mindretallet forslagsstillernes ønske om at komme de gældsramte studerende til hjælp.

Imidlertid finder mindretallet ikke, at det foreliggende beslutningsforslag løser de eksisterende problemer på en tilfredsstillende måde. Derimod bakker mindretallet op om undervisningsministerens netop fremsatte lovforslag, hvis hovedelementer er en ned sættelse af forældreafhængighedsgrænsen fra de nuværende 22 år til 20 år samt en internationalisering af uddannelsesstøtten.

Dette forslag betragter mindretallet imidlertid kun som 1. etape af en større uddannelsesstøttereform, hvor mindretallet forventer at se næste etape til efteråret. Mindretallet har gennem de seneste folketingsdebatter om uddannelsesstøtte tilkendegivet sine ønsker for en sådan reforms hovedlinjer.

Samtidig har såvel undervisnings- som finansministeren bebudet en række initiativer til gavn for de studiegedsplagede færdiguddannede. Mindretallet vil følge disse initiativer med stor interesse, samtidig med at man finder det naturligt, at hele gældsproblematikken inddrages i næste etape af uddannelsesstøttereformen.

På denne baggrund ønsker mindretallet ikke at støtte det foreliggende beslutningsforslag.

Et *andet mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) indstiller forslaget til *vedtagelse uændret*, specielt fordi det er det eneste foreliggende forslag om en hurtig og effektiv gælds sanering for de mange studiegedsramte, som er ved at lide rentedøden.

Forslagets overgangsregler giver dem mulighed for at ombytte deres bankkredit med humankredit. Derved stoppes yderligere rentetilskrivning. Der vil kun skulle svares gældsafdrag (lønafkorting) med halvdelen af det beløb, hvormed indkomsten overstiger de maksimale dagpenge på ca. 107.000 kr. årligt, og ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst ses der bort fra (ydes fradrag for) det lønafkortede beløb (gældsafdraget). Det betyder i realiteten, at studiegedden halveres. Dertil kommer så, at der sættes en overgrænse på 10 år for den tid, hvori der skal afdrages på studiegedden. Statsfinansielt muliggøres dette ved, at uddannelseslønnen er skattepligtig.

De ekstra penge, som det offentlige herigennem får ind, opvejer det tab af skattepen-

ge, som det offentlige lider, når de lønafkortede beløb holdes uden for den skattepligtige indkomst. Der er således ingen statsfinansiel undskyldning for at lade de mange studiegældsramte i stikken. At der er mange, illustreres bl.a. af, at Hypotekbanken i dag har måttet indfri statens kautionsforpligtelser over for banker og sparekasser ved at overtage ca. 30.000 studielån.

Disse 30.000 mennesker, der ikke kunne klare deres forpligtelser over for banker og sparekasser, ser nu deres gæld vokse kraftigt med Hypotekbankens voldsomme rentetilskrivning. Derfor er der brug for en effektiv gældssanering nu.

Et *tredje mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller ligeledes forslaget til *vedtagelse uændret*.

Mindretallet bemærker, at socialistisk folkeparti i en årrække har fremsat forslag til en reform af Statens Uddannelsesstøtte ud fra ideelle betragtninger. Det er SF's opfattelse, at uddannelsesstøtten på længere sigt udelukkende bør tildeles i form af stipendier. Det er for SF vigtigt, at der hurtigt opnås forbedringer af studiestøtten, som forbedrer de studerendes levevilkår, og som modvirker de urimeligt store gældsbyrder, vi i dag oplever.

Socialdemokratiets beslutningsforslag er et skridt i denne retning.

SF kan støtte en total afskaffelse af banklånene. SF ønsker en egentlig forældreafhængig uddannelsesløn efter det 18. år. Satterne i det foreliggende beslutningsforslag opfatter SF som for små. SF forestiller sig, at der i de første 5 år efter en reform af studiestøtten gives en uddannelsesløn på 26.000 kr. årligt, hvorefter beløbet over en 5-årig periode hæves til 40.000 kr. årligt.

SF kan støtte ideen om forskudsløn, således at en uddannelsessøgende kan få udbetalt op til 60.000 kr. (inklusive uddannelseslønnen) pr. år i studietiden, mod at lønnen efter endt studietid afkortes tilsvarende.

SF er af den opfattelse, at afkortningen kun må vare i 10 år, og at den kun må udgøre halvdelen af det beløb, hvormed indkomsten overstiger 105.000 kr. (svarende til den maksimale dagpengesats). Hvis den uddannede kun får dagpenge, sker der således ingen afkortning.

Med disse bemærkninger kan mindretallet støtte forslaget.

Et *fjerde mindretal* (det radikale venstres medlem af udvalget) indstiller forslaget til *forkastelse* ved 2. (sidste) behandling.

Det radikale venstre finder, at en afgørende svaghed i beslutningsforslaget er tankerne om en tilbagebetalingspligtig »forskudsløn« (indekseret lånefinansieret uddannelsesstøtte). Hittidige overvejelser (bl.a. i forbindelse med skitser til en reform af uddannelsesstøtten, udarbejdet af den tidligere socialdemokratiske undervisningsminister Ritt Bjerregaard) peger entydigt på, at en sådan konstruktion ikke vil kunne fungere i praksis. Forslaget indebærer, at færdiguddannede, som opnår beskæftigelse, i en periode på op til 10 år skal give afkald på en meget betydelig del af den indkomst, som ligger ud over dagpengemaksimum. Typisk vil der være tale om, at skat plus tilbagebetaling samlet vil beslaglægge mere end 80 pct. af indkomsten over dagpengeniveau, og indkomststigninger vil blive »beskattet« med en marginalskatteprocent på mellem 80 og 90 pct. Dette er en meget voldsom belastning for nyuddannede, som normalt samtidig vil have meget betydelige personlige etableringsudgifter, og det indebærer desuden en meget ringe tilskyndelse til at finde beskæftigelse.

Forslaget har desuden den svaghed, at tilbagebetalingsbyrden helt overvejende bæres af uddannelsessøgende inden for de videregående uddannelser. For disse er der adgang til uddannelsesløn de første to studieår og derefter alene tilbagebetalingspligtig forskudsløn. Langvarigt uddannede vil således også fremover kunne pådrage sig en meget betydelig gældsbyrde, og denne vil oven i købet blive indeksreguleret. Forslaget løser således efter det radikale venstres mening ikke uddannelsesstøtteproblemerne inden for de videregående uddannelser.

Det radikale venstre er enig med forslagsstillerne i, at det i forbindelse med en meget påkrævet reform og forbedring af Statens Uddannelsesstøtte samtidig er nødvendigt at løse problemerne for den store gruppe færdiguddannede, som allerede i dag tynges af gældsbyrder, som de pågældende har lille eller ingen udsigt til at frigøre sig fra. På det radikale venstres foranledning blev den eksisterende gældssaneringsordning forbedret i

foråret 1985, således at rentetilskuddet nu er lovbestemt svarende til renteniveauet for statsgaranterede lån. Dette bremser væksten i gældsbyrden, men løser ikke problemet. Det er derfor efter det radikale venstres opfattel-

se nødvendigt, at der snarest gennemføres en egentlig gældssanering for studiegæld svarende til de ordninger, som i de seneste år er gennemført for andre gældstyngede erhvervsgrupper.

Eva Møller (KF) fmd. Karen Højte Jensen (KF) Kirkegaard (KF) Per Stig Møller (KF)

Povl Brøndsted (V) Helge Sander (V) Bente Juncker (CD) nfmd. Steffensen (KrF)

Jytte Andersen (S) J. K. Hansen (S) Lykketoft (S) Nørgaard-Sørensen (S)

Erling Olsen (S) Søgaard (S) Stilling (SF) Hanne Thanning Jacobsen (SF)

Olé Vig Jensen (RV)

Partierne VS, FP og FD havde ikke medlemmer i udvalget.